

Dialect en sociale ongelijkheid: Een empirische studie naar de sociaal-economische gevolgen van het spreken van dialect in de jeugd

G. Kraaykamp

Samenvatting

Maakt het voor de maatschappelijke positie van een persoon in de Nederlandse samenleving iets uit of men is opgevoed met een dialect of streektaal? Een aantal empirische studies laat zien dat slechts beperkte effecten van het spreken van een dialect op onderwijstestresultaten zijn vast te stellen. Daarnaast zijn er echter wel theoretische aanwijzingen om substantiële effecten van het opgroeien met een dialect te verwachten. In deze studie beantwoorden we twee onderzoeksvragen over het spreken van een dialect in de jeugd met gebruikmaking van representatieve informatie over 3.269 volwassen Nederlanders. Allereerst wordt duidelijk dat een socialisatie met een dialect vooral voorkomt in de niet-randstedelijke gebieden van Nederland, en dat vooral personen afkomstig uit gezinnen met laagopgeleide ouders relatief vaak een dialect spreken. De tweede onderzoeksvraag richt zich op een beschrijving van de gevolgen van het spreken van een dialect in de jeugd. De resultaten van de analyses wijzen erop dat de sociale gevolgen van het dialect spreken overduidelijk negatief zijn. Personen die opgroeien met een dialect bereiken gemiddeld genomen een minder hoog opleidingsniveau, en doen het vervolgens ook nog eens minder goed op de arbeidsmarkt.

1 Inleiding

Maakt het voor de maatschappelijke positie van een persoon in de Nederlandse samenleving iets uit of die persoon is opgevoed met een dialect of streektaal? Een antwoord op die vraag is niet zo eenvoudig gegeven. Zo is onder sociolinguïsten een gedeelde opvatting dat het moeilijk is om op intrinsieke gronden een dialect als functioneel minderwaardig te beschouwen in vergelijking met standaard-

taal (Cheshire, Edwards, Munsterman, & Weltens, 1988; Custerd, 1990; Kroon & Vallen, 2004). Er is dan ook weinig reden om te veronderstellen dat sprekers van een dialect in het dagelijks leven door hun taalgebruik worden belemmerd. Aan de andere kant benadrukken sociolinguïsten ook dat het spreken van een dialect overduidelijk een sociale component kent. Plat praten, of in dialect, wordt dan beschouwd als een uitingvorm van de lagere sociale klassen, terwijl het spreken van standaardtaal wordt opgevat als behorend tot de verbale omgangsvormen van midden en hogere sociale klassen (Bernstein, 1971; Collins, 2000). Vanuit deze redenering kan het spreken van een dialect, hoewel qua structuur en semantiek wellicht gelijkwaardig aan standaardtaal, wel degelijk betekenisvol zijn bij het reproduceren van ongelijkheden in een samenleving (Bourdieu, 1991; Kroon & Vallen, 2004; Mehan, 1984).

Er is veel onderzoek naar het spreken van dialecten in Nederland gedaan. Vaak is het object van studie de ruimtelijke spreiding van dialecten, en de taalvariëaties tussen streektaal, dialecten en standaardtaal. Dergelijk onderzoek heeft geleid tot een groot aantal taalatlanten, dialectwoordenboeken en dialectmonografieën (zie bijv. Meertensinstituut, 2005; Weijnen, 2003). De sociale consequenties van het opgroeien in, en spreken van dialect zijn veel minder vaak het onderwerp van empirisch onderzoek geweest. Vanuit de sociolinguïstiek wordt wel veelvuldig gewezen op de sociale aspecten van het spreken van niet-standaardtaal (De Bot & Stoessel, 2002; Labov, 1972). Daarbij is het uitgangspunt dat taal sociaal gedrag is; het staat niet los van een persoon of context. In dergelijk onderzoek gaat het specifiek om de vraag welke soort taal in welke context gepast of gebruikelijk is (Bernstein, 1971; Labov, 1972). Taal wordt derhalve wel bestudeerd in haar sociale context, maar specifiek grootschalig onderzoek naar de sociale gevolgen van het

opgroeien met een dialect en het spreken daarvan is schaars. In dit artikel gaan we daarom voor een representatieve steekproef uit de Nederlandse bevolking na of het opgroeien met een dialect, maatschappelijke gevolgen heeft in termen van schoolsucces en beroepsloopbaan. Meer specifiek is de vraag of een discrepantie tussen thuistaal en standaardtaal belemmerend kan zijn voor de kansen van personen in een samenleving.

In Nederland heeft sinds de vroege jaren zeventig veel beschrijvend onderzoek plaatsgevonden naar de concrete gevolgen van het dialect spreken thuis voor diverse schooluitkomsten (Batelaan, 1978). Van deze studies was het Kerkrade-onderzoek het meest uitgebreid en geavanceerd qua opzet, en het heeft zich ook in veel belangstelling mogen verheugen (Vallen & Stijnen, 1996). Specifiek doel van het Kerkrade-project was na te gaan of op de lagere school Limburgssprekende kinderen in vergelijking met standaardtaalsprekende kinderen in het nadeel waren (Hagen, Stijnen, & Vallen, 1979). Een van de meest tot de verbeelding sprekende uitkomsten was de overwegend negatieve attitude van leerkrachten tegenover het dialect, hetgeen voor dialectsprekende kinderen leidde tot lagere schoolvervolgadviezen en een verhoogde kans op doubleren (Vallen & Stijnen, 1996). Opmerkelijk was echter dat het Kerkrade-onderzoek maar weinig opzienbarende verschillen liet zien in onderwijstestresultaten (Kroon & Vallen, 2004; Vallen & Stijnen, 1996); het spreken van het Limburgs dialect had vrijwel geen gevolgen voor testcores van basisschoolleerlingen. Vervolgonderzoek in het Noord-Limburgse Gennep liet soortgelijke resultaten zien (Giesbers, Kroon, & Liebrand, 1988); het spreken van het Genneps dialect leverde geen aanwijsbare onderwijsproblemen op.

Meer geavanceerd sociaal-wetenschappelijk onderzoek vanaf eind jaren negentig naar de effecten van het opgevoed worden met een dialect, richtte zich veelal op de bestudering van specifieke scholierencohorten in het Nederlandse primair of secundair onderwijs (PRIMA of VOCL). Op basis van dergelijke cohortgegevens presenteren Bouves en Vousten (1996) substantiële verschillen in Cito-testcores tussen dialectsprekende en stan-

daardtaalsprekende kinderen. Echter, wanneer ook met de ouderlijke sociale achtergrond rekening wordt gehouden, concluderen diverse auteurs dat het spreken van een dialect met ouders relatief weinig gevolgen heeft voor het taalbegrip en de mathematische kennis van scholieren (Driessen, Van der Slik, & De Bot, 2002; Driessen & Withagen, 1999). Van den Nieuwenhof, Van der Slik en Driessen (2004) laten zelfs zien dat Limburgssprekende kinderen uit groep 8 van de basisschool relatief hoog scoren op verschillende taaltests (gecontroleerd voor sociale achtergrond); zij presteren ondanks hun dialect beter dan de standaard-Nederlandssprekende kinderen. Opmerkelijk is echter wel dat de Friessprekende kinderen minder goed scoren.

In dit artikel wordt getracht op een viertal punten vooruitgang te boeken ten opzichte van het voorgaande onderzoek. Ten eerste zal een tweetal landelijk representatieve bevolkingsonderzoeken worden gebruikt om de verwachtingen te toetsen. Een belangrijk voordeel hiervan is dat deze gegevens niet slechts één onderwijscohort betreffen. In het onderzoek zijn volwassen Nederlanders van alle leeftijden ondervraagd, waardoor de sociale gevolgen van het dialect spreken in 2000/2003 onderzocht wordt voor personen geboren tussen 1920 en 1980. Een tweede punt van vooruitgang is te boeken doordat gekeken wordt naar het spreken van willekeurig welk dialect in geheel Nederland. Hierdoor is het mogelijk betrouwbare uitspraken te doen over de effecten van het spreken van een dialect in de jeugd voor de gehele Nederlandse bevolking, en niet voor slechts één specifieke regio (zonder controlegroep). Hierdoor wordt de focus verlegd van één regio, of één dialect, naar het algemene belang van een opvoeding in een dialect of streektaal. Ten derde staan in dit artikel de langetermijneffecten van het opgroeien met een dialect onder de aandacht. De aandacht ligt derhalve niet bij een specifiek cohort scholieren in het primair of secundair onderwijs, maar bij volwassen personen, en richt zich op de concrete gevolgen voor de latere onderwijs- en beroepsloopbaan. Daarmee is het breder dan eerder onderzoek waarin veelal testresultaten in het primair onderwijs cen-

traal stonden. Immers, het kan zo zijn dat het spreken van een dialect voor succes in het primair onderwijs onbelangrijk is, omdat het meestal plaatsvindt in de regio waar hetzelfde dialect wordt gesproken. Dat wil echter niet zeggen dat er op de lange termijn geen sociale effecten kunnen zijn. Daarom staan in dit artikel de gevolgen van dialect spreken voor andere indicatoren van maatschappelijk succes dan onderwijsprestaties onder de aandacht (zoals het hebben van een goede baan). Ten slotte wordt in deze studie uitgebreid rekening gehouden met aspecten van sociale selectie. De sociale positie van een gezin van herkomst is namelijk een belangrijke predictor voor zowel het spreken van een dialect, alsook voor het al dan niet bereiken van een goede maatschappelijke positie. Als daarmee onvoldoende rekening wordt gehouden, zou men ten onrechte kunnen concluderen dat dialect spreken de oorzaak is van slecht presteren, terwijl in werkelijkheid het milieu van herkomst daarvan de belangrijkste verklarende factor is.

Kort gezegd, richt dit onderzoek zich op het proces van sociale en culturele reproductie en de rol die taal daarin speelt. De onderzoeksvragen in dit artikel zijn: Welke personen spraken dialect in de jeugd? en Welke gevolgen heeft het spreken van een dialect in de jeugd voor de sociaal-economische positie van een persoon in het latere leven?

2 Achtergrond: Het spreken van een dialect

Taal is te beschouwen als een zelfstandig en geïsoleerd systeem van tekens. Echter, vanuit de sociolinguïstiek gaat men ervan uit dat gesproken taal een onlosmakelijk onderdeel is van de sociale en communicatieve interactie en derhalve niet los kan worden bestudeerd van de sociale context waarin een taal wordt gebruikt (De Bot & Stoessel, 2002; Collins, 2000; Labov, 1972). Volgens de socioloog Bourdieu (1991) geeft de spreektaal van een persoon, net als alle andere smaakuitingen, een indicatie voor de plaats van die persoon in de sociale orde; taalverschillen zijn namelijk representaties van sociale verschillen. De reden daarvoor ligt volgens Bourdieu (1991)

in het feit dat taalkeuzes in hoge mate worden bepaald door groepsnormen in sociale netwerken. Bij onderzoeken naar het spreken van dialecten staan meestal de concrete verschillen tussen een dialect en de standaardtaal centraal. Vaak komt daarbij ook Bernsteins onderscheid in de zogenaamde 'restricted code' en 'elaborated code' naar voren (Bernstein, 1959, 1971). Onder sociolinguïsten bestaat echter veel discussie over het feit of de koppeling tussen het spreken van een dialect of streektaal en beperkte (restricted) gebruiksmogelijkheden direct kan worden gelegd (Custerd, 1990; Kroon & Vallen, 2004).

Uit de literatuur komt een aantal aspecten naar voren die het verschil in gebruik van een dialect en de standaardtaal concreet illustreren. Allereerst is een dialect vaak regionaal en sociaal gebonden (Bourdieu, 1991; Boves & Vousten, 1996; Cheshire et al., 1988; Hagen, 1989; Kroon & Vallen, 2004); buiten een bepaalde regio of sociale groep is een dialect daarom moeilijker te gebruiken. Ten tweede worden de meeste dialecten getypeerd als een mondelinge en bij uitstek informele taal (Cheshire et al., 1988; Hagen, 1989; Kroon & Vallen, 2004). Dit bemoeilijkt het gebruik van dialect in meer formele situaties (op school of bij sollicitaties) en op schrift. Een derde onderscheid ligt in het verleden hiervan, want de standaardtaal is meestal sterk genormeerd; er zijn formele regels hoe zaken moeten worden benoemd. Het spreken van een dialect daarentegen, is niet erg sterk aan formele regels gebonden. Ten vierde wordt de standaardtaal gekenmerkt door langere, grammaticaal volledige en ingewikkelde zinnen (Batelaan, 1978; Bernstein, 1959; Custerd, 1990).

3 Achtergrond: De sociale gevolgen van het spreken van een dialect

Bij de bestudering van de sociale gevolgen van het spreken van een dialect of streektaal richt het eerdere onderzoek zich voornamelijk op onderwijsuitkomsten. Er is dan een tweetal theoretische tradities die verklaren waarom dialectsprekende leerlingen het in het onderwijs minder goed doen dan stan-

daardtaalsprekende leerlingen. Deze tradities worden wel geduid als de *deficiëntietheorie* en de *differentietheorie* (Bernstein, 1971). Binnen beide tradities gaat men ervan uit dat de spreektaal in het ouderlijk gezin een belangrijke basis vormt in de socialisatie van kinderen.

In de deficiëntietheorie ligt sterk de nadruk op de intrinsieke kenmerken van een taal als het erom gaat het slechter presteren van dialectsprekende kinderen in het onderwijs te verklaren. Binnen de deficiëntiegedachte kan een dialect (restricted code of 'public language') worden gekenschetst door korte zinnen, gesloten vragen en vaststaande uitdrukkingen (Bernstein, 1959, 1971). Hierdoor zou de spreek- en taalvaardigheid van dialectsprekende kinderen belangrijk minder goed ontwikkeld zijn dan die van standaardtaalsprekende kinderen (elaborated code of 'formal language'). Minder goede schoolprestaties worden dan direct geweten aan een minder goed ontwikkeld taalvermogen van kinderen (Custred, 1990; Mehan, 1984). Er bestaat echter veel discussie over de stelling dat het slechter presteren van dialectsprekende scholieren te wijten is aan een minder goed ontwikkeld vocabulaire of een minder goed ontwikkelde kennis van de grammatica (Bernstein, 1971; Labov, 1972).

Binnen de differentietheorie gaat men ervan uit dat een dialect en een standaardtaal verschillen, maar dat de een niet noodzakelijkerwijs beter of slechter is dan de ander. Het verschil wordt echter wel relevant in een schoolcontext waar leerlingen worden beoordeeld op hun beheersing van de standaardtaal (Custred, 1990). Dit houdt in dat leerlingen die thuis dialect spreken met hun ouders, met een zekere achterstand (in de beheersing van standaardtaal) op school beginnen. Daarbij komt dat leerlingen door leerkrachten mede worden geëvalueerd op grond van hun verbale presentatie en optreden, en aangezien er bij dialectsprekende kinderen een verschil bestaat tussen de gesproken taal thuis en de beoogde schooltaal, kan dit leiden tot een minder vanzelfsprekende communicatie tussen leerling en docent (Batelaan, 1978; Hagen, 1989; Vallen & Stijnen, 1996). Als serieuze consequentie kan dit het leerproces van de leerling belemmeren, en kan de beoordeling

van een dialectsprekende leerling door een negatieve attitude van leerkrachten ten aanzien van dialecten worden beïnvloed (Mehan, 1984; Vallen & Stijnen, 1996). Anders gezegd: het gaat erom dat bestaande opvattingen over de sprekers van een taal kunnen doorwerken in de oordelen van beslissers, en zo sociale gevolgen kunnen hebben.

De differentietheorie over taalgebruik sluit zeer nauw aan bij de sociologische theorievorming over sociale reproductie in het onderwijs (Bourdieu, 1991; Mehan, 1984). Het sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar sociale en culturele reproductie probeert inzicht te krijgen in de rol van ouders bij het goed presteren van kinderen uit hogere sociale milieus (DiMaggio, 1982; De Graaf, De Graaf, & Kraaykamp, 2000; Kraaykamp, 2000). Geïnspireerd door het werk van Bourdieu richt men zich in deze traditie op het cultureel kapitaal dat men in de hogere sociale klassen aantreft (Bourdieu & Passeron, 1977). Cultureel kapitaal is op te vatten als een bekendheid met, en bedrevenheid in de dominante cultuur zoals die op scholen zou worden gedoceerd en gepropageerd. Deze bekendheid met de juiste culturele codes uit zich in smaken, voorkeuren en gedragingen op allerlei terreinen, die herkend en beloond worden in de hogere vormen van het onderwijs (Lamont & Lareau, 1988). De reden dat kinderen met een beperkte culturele socialisatie in het ouderlijk gezin minder goed presteren op school, is gelegen in het feit dat deze kinderen de schoolse omgeving als minder vertrouwd ervaren.

Meer specifiek worden in de literatuur drie verschillende redenen genoemd voor het slechter presteren van kinderen uit de lagere sociale klassen (De Graaf, 1987; Kalmijn & Kraaykamp, 1996; Lamont & Lareau, 1988). Allereerst zien scholieren zonder socialisatie in de dominantie cultuur af van de hogere vormen van onderwijs door zelfselectie; men ervaart het hoger onderwijs als een omgeving waar men zich niet thuis voelt. Ten tweede komen leerlingen met weinig cultureel kapitaal minder ver in het onderwijs, omdat men niet de verwachte resultaten behaalt. De reden hiervoor is dat in het onderwijs de elitaire cultuur wordt gedoceerd waarvan men in de thuissituatie weinig heeft meegekregen.

Ten derde kunnen leerlingen met een geringe hoeveelheid culturele hulpbronnen minder ver komen, doordat docenten de kwaliteiten van dergelijke scholieren slechter herkennen. Dit zou dan veroorzaakt worden door een culturele kloof tussen docent en leerling. Deze redenering kent heel duidelijk een analogie met de rol die het spreken van standaardtaal in het onderwijs speelt (Bourdieu, 1991; Mehan, 1984). Ook het beheersen van de juiste uitdrukkingvormen en spreektaal zou men namelijk als een vorm van cultureel kapitaal – horende bij een bepaalde sociale klasse – kunnen beschouwen, en als reden voor (zelf)selectie in het onderwijs (Bourdieu, 1991; Mehan, 1984; Ladegaard, 1998). Bourdieu (1991) zelf benoemt linguïstisch kapitaal bij uitstek als een teken van materiële en symbolische macht met vanzelfsprekend gevolgen op de onderwijs- en arbeidsmarkt.

Bij een beantwoording van de onderzoeksvraag naar de gevolgen van het spreken van een dialect is de tegenstelling tussen de deficiëntietheorie en de differentietheorie van geringe betekenis. Het gaat erom dat voor sommige kinderen de thuistaal wel aansluit bij hetgeen op school van hen wordt verwacht en voor andere niet (Mehan, 1984; Custred, 1990; De Graaf, 1987; Vallen & Stijnen, 1996). Op grond van beide theoretische tradities komt men derhalve tot de verwachting dat het spreken van een dialect in de opvoeding negatieve sociale gevolgen heeft voor een persoon, later in het leven.

4 Onderzoeksofzet: Data en meetinstrumenten

Om na te gaan of dialect spreken in de jeugd maatschappelijke gevolgen heeft, maken we gebruik van landelijk representatieve gegevens uit de Familie-Enquête Nederlandse Bevolking (FNB) 2000 en 2003 (De Graaf, De Graaf, Kraaykamp, & Ultee, 2000, 2003). Het betreft hier een gecombineerde mondelinge en schriftelijke enquête onder personen die via een gestratificeerde steekproefprocedure uit de gemeentelijke bevolkingsregisters zijn geselecteerd. In de FNB 2003 is 42.6% van de respondenten afkomstig uit een representatief lopend onderzoekspanel. Alle on-

derverraagde personen zijn tussen de 18 en 70 jaar oud en spreken Nederlands. De respons is respectievelijk 40.6% in 2000 en 52.6% in 2003. Van een primair geselecteerde respondent is altijd ook (indien van toepassing) de partner geïnterviewd. Beiden hebben exact dezelfde vragen beantwoord. Aangezien de socialisatie van deze partners zich vrijwel altijd onafhankelijk van elkaar heeft afgespeeld – veelal in andere gezinnen en in andere scholen – is ervoor gekozen de partners als individuele respondenten te beschouwen. In de analyses zijn alleen personen die in Nederland zijn geboren, die ouder zijn dan 21 jaar, en die niet (meer) bij hun ouders inwonen, opgenomen. Hierdoor is aannemelijk dat ondervraagden in Nederland zijn opgeleid, hun onderwijsloopbaan hebben afgesloten en dat zij niet meer direct door hun ouders worden beïnvloed. Op deze manier is het goed mogelijk, na te gaan welke langetermijninvloeden er van een jeugdige socialisatie in een dialect uitgaan. Het uiteindelijke bestand bestaat na verwijdering van personen met ontbrekende gegevens op ten minste één van de meetinstrumenten uit 3269 respondenten (2.0% ontbrekende waarnemingen).

In de Familie-Enquête Nederlandse Bevolking is via retrospectieve vragen informatie verkregen over de omstandigheden in de jeugd. Er zijn twee vragen over het spreken van een dialect, te weten: "Sprak u tijdens uw jeugd met uw ouders in dialect, plat of een streektaal (geen ABN)?" En: "Sprak u tijdens uw jeugd met vrienden in dialect, plat of een streektaal (geen ABN)?" De mogelijke antwoorden waren *nee* (0) en *ja* (1). Ook is de vraag gesteld welk dialect dit betrof, maar deze informatie wordt bij de beantwoording van de onderzoeksvragen in dit artikel niet gebruikt. Als een respondent *zowel* met ouders als met vrienden in dialect sprak, is hij/zij te beschouwen als een persoon waarvoor de dagelijkse verbale communicatie tijdens de jeugd in een dialect plaatsvond. In totaal geeft 43.2% van de respondenten aan dialect te hebben gesproken in de jeugd.

Welke sociale gevolgen het spreken van een dialect heeft, wordt hier nu bestudeerd. Allereerst staat het uiteindelijk bereikte opleidingsniveau van een persoon onder de aandacht. In de vragenlijst van de FNB

2000/2003 is opleiding gevraagd in 10 categorieën, lopend van *lagere school* tot aan *postdoctoraal onderwijs*. Om een schaal van intervalniveau te creëren, zijn deze onderwijsniveaus gehercodeerd naar het minimaal aantal jaren dat men nodig heeft om een diploma van dat niveau te bereiken, namelijk: lagere school, vgl (6), lbo, huishoudschool, vmbo (9); mulo, mavo (10); havo, kort mbo (11); mbo (12); atheneum, vwo, gymnasium (13); hbo (15); universiteit (17); postdoctoraal (21). Als tweede wordt nagegaan of het spreken van een dialect concrete gevolgen heeft voor de verbale capaciteiten. De verbale capaciteiten van een persoon zijn hier gemeten met een gespecialiseerde woordenkennistest geschikt voor survey-onderzoek, analoog aan soortgelijke tests in de Verenigde Staten (Alwin, 1991). Voor de Familie-Enquête Nederlandse Bevolking (De Graaf et al., 2000, 2003) is een woordherkennistest ontwikkeld die bestaat uit 12 woorden, waarbij een respondent de juiste betekenis moet kiezen/raden uit vijf mogelijke antwoorden (zie voor een nadere verantwoording Gesthuizen & Kraaykamp, 2002). Antwoorden zijn als onjuist beschouwd, wanneer het on-

juiste synoniem gekozen werd, of wanneer een respondent aangaf het juiste antwoord niet te weten. Er is een additieve schaal voor verbale capaciteiten geconstrueerd met scores variërend tussen 0 en 12. Ten derde is het relevant, na te gaan of personen ook in hun beroeps carrière nadelen van het spreken van een dialect ondervinden. Daartoe is de beroepsstatus van het eerste én het laatste (meestal huidige) beroep vastgesteld (variërend tussen de scores 10 en 90) met de International SocioEconomic Index (ISEI) ontwikkeld door Ganzeboom, De Graaf en Treiman (1992).

In het onderzoek zijn twee kenmerken van de sociale achtergrond van het ouderlijk gezin meegenomen; het hoogste opleidingsniveau van vader en moeder, en het beroepsniveau van de vader. Zowel het ouderlijk opleidingsniveau als het beroepsniveau van de vader is op identieke wijze geschaald als bij de respondent. Ten slotte zijn er drie controlekenmerken. Het jaar waarin een persoon werd geboren, is gemeten als continu kenmerk (lopend van 1920 tot 1982). Ook wordt het geslacht van de ondervraagde in ogenschouw genomen (*vrouw* = 1, *man* = 0). Om

Tabel 1
Beschrijving van de gebruikte variabelen

	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	<i>N</i>
Controleaspecten					
Geboortecohort	56.510	13.076	20	82	3269
Vrouw	.508	.500	0	1	3269
Regio op leeftijd 6					
West-Nederland	.378	.485	0	1	3269
Noord-Nederland	.125	.331	0	1	3269
Oost-Nederland	.192	.394	0	1	3269
Zuid-Nederland	.297	.457	0	1	3269
Socialisatie in dialect					
Sprak dialect in de jeugd	.432	.495	0	1	3269
Sociale achtergrond ouders					
Opleidingsniveau ouders	9.707	3.237	6	21	3269
Beroepsniveau vader	43.492	15.386	10	90	3269
Individuele kenmerken					
Opleidingsniveau	11.467	3.240	6	21	3269
Verbale capaciteiten	7.589	2.316	0	12	3269
Beroepsniveau 1ste baan	43.980	15.189	10	88	3120
Beroepsniveau laatste baan	48.550	15.735	10	90	3121

rekening te houden met de regio waarin een persoon is opgegroeid, zijn vier dummyvariabelen geconstrueerd die aangeven waar een persoon op zesjarige leeftijd woonachtig was: in Noord,- Zuid,- Oost,- of West-Nederland. Een exacte beschrijving van de verdeelingskenmerken van de variabelen is opgenomen in Tabel 1.

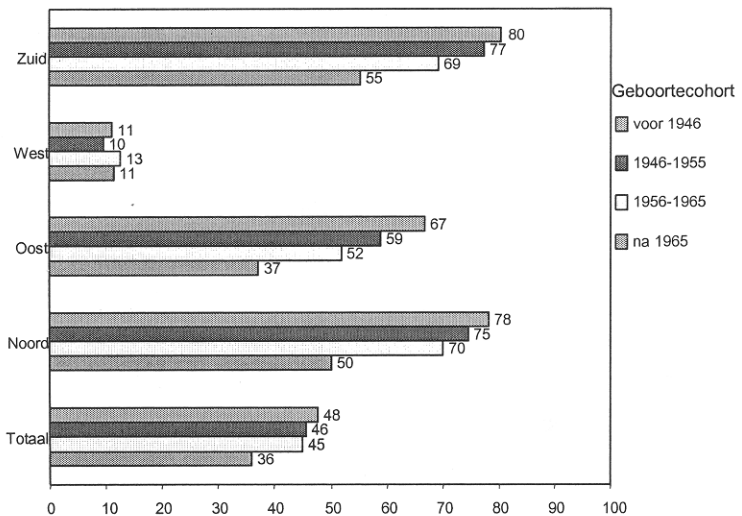
5 Wie spreken er dialect: Beschrijvende analyses

Eerder onderzoek laat meestal in het midden hoeveel personen in Nederland nu daadwerkelijk dialect spreken in de dagelijkse communicatie. Met de landelijk representatieve gegevens uit Familie-Enquête Nederlandse Bevolking kunnen we laten zien in welke regio's en in welke cohorten het dialect spreken in de jeugd het meest voorkomt. Figuur 1 laat overduidelijk zien dat het spreken van een dialect een buitenrandstedelijk fenomeen is. Slechts rond de 11% van alle ondervraagden afkomstig uit het Westen des lands sprak een dialect in zijn of haar jeugd. Tegelijkertijd is te zien dat zowel in het Zuiden (68.9%), Noorden (66.4%) als Oosten (51.7%) van Nederland het dialect spreken relatief populair is. Wel is overduidelijk dat in alle regio's

het spreken van het dialect geleidelijk in populariteit afneemt. Zo neemt in het Zuiden het aantal personen dat in de jeugd dialect sprak af van 80% voor personen geboren voor 1946, naar 55% voor personen geboren na 1965. In alle drie de niet-Westelijke regio's is helder dat de grootste daling vooral in het laatste cohort heeft plaatsgevonden; bij personen geboren na 1965 neemt dialect spreken het sterkst af. Dit houdt in dat vooral onder jongeren steeds minder vaak in dialect wordt gesproken. Hierbij moet echter worden aangetekend dat ook in het jongste cohort, landelijk nog steeds zo'n 36% met een dialect opgroeit.

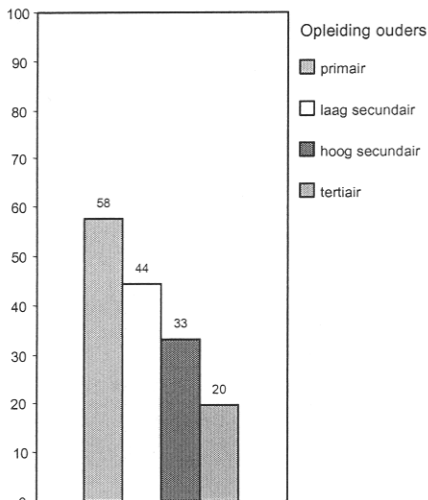
In welke gezinnen wordt nu vooral dialect gesproken? Dat wordt duidelijk als we in Figuur 2 naar het opleidingsniveau van de ouders kijken. Terwijl in gezinnen met hoogopgeleide ouders slechts in 20% van de gevallen in een dialect wordt gesproken, is dat maar liefst 58% in gezinnen waar de ouders niet meer dan een lagere-schoolopleiding hebben genoten.

Om meer geavanceerd na te gaan wie in de jeugd dialect sprak met vrienden en ouders wordt vervolgens een multivariate logistische regressieanalyse toegepast. Met deze methode kunnen verschillende aspecten tegelijkertijd worden beschouwd en op hun merites

Figuur 1. Het spreken van een dialect in de jeugd naar geboortecohort en regio op zesjarige leeftijd.

Noot. Getallen zijn percentages.

Figuur 2. Spreken van een dialect in de jeugd naar het opleidingsniveau van ouders.

Noot. Getallen zijn percentages.

worden beoordeeld; men houdt in een dergelijke analyse namelijk rekening met het feit dat de verschillende aspecten met elkaar samenhangen. Tabel 2 presenteert kansverhoudingen (exp.(b)) die min of meer weergeven hoeveel maal groter, dan wel kleiner de kans is om een dialect te spreken, gegeven de score op een onafhankelijk kenmerk.

In Tabel 2 wordt in Model 1 het geboortecohort en het geslacht van de ondervraagden geïntroduceerd. Zoals eerder in Figuur 1 beschreven, neemt de kans om dialect te hebben gesproken in de jeugd af met het geboortecohort; ieder jaar later geboren geeft 1.3% minder kans om dialect te spreken. Opmerkelijk is het resultaat dat vrouwen minder vaak dialect spreken dan mannen; mannen hebben zo'n 25% meer kans dialect te spreken dan vrouwen. Model 2 laat zien dat de regio van groot belang is; een persoon die op zesjarige leeftijd buiten de randstad opgroeit, heeft een veel grotere kans dialect te spreken: een 17.3 maal grotere kans in Noord-Nederland, een 19.5 maal grotere kans in Zuid-Nederland en een 9.2 maal grotere kans in Oost-Nederland. In Model 3, ten slotte, wordt de sociale achtergrond van het ouderlijk gezin toegevoegd. Overduidelijk is dat het opleidingsniveau van ouders zeer betekenisvol is; ieder jaar extra opleiding van ouders vermindert de kans met 12.9% om dialect te spreken. Ook het beroep van vader is relevant; een kind met een vader in een hoog beroep heeft duidelijk minder kans dialect te spreken (2.8% per prestige-punt). Bovenstaande resultaten bevestigen overduidelijk de eerdere suggestie dat het dialect spreken gedifferentieerd is naar regio en sociale klasse van het ouderlijk gezin.

Tabel 2

Logistische regressie van het al dan niet opgroeien met een dialect, ongestandaardiseerde coëfficiënten

	Exp. (b)		
	Model 1	Model 2	Model 3
Controleaspecten			
Geboortecohort	.987***	.974***	.984***
Vrouw	.799**	.737***	.742**
Regio op leeftijd 6 (ref. = West)			
Noord-Nederland		17.356***	17.739***
Oost-Nederland		9.164***	9.219***
Zuid-Nederland		19.523***	21.276***
Sociale achtergrond ouders			
Opleidingsniveau ouders			.886***
Beroepsniveau vader			.973***
Nagelkerke R^2	1.4%	37.1%	44.0%

Noot. Bron: Familie Enquête Nederlandse Bevolking 2000, 2003 (N = 3269).

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

6 Welke gevolgen heeft het spreken van dialect: Verklarende analyses

Om na te gaan of en in welke mate het spreken van een dialect in de jeugd daadwerkelijk maatschappelijke gevolgen heeft, laat Tabel 3 verschillen in het gemiddelde zien voor vier indicatoren voor maatschappelijk succes. Bij al deze aspecten is een significant onderscheid waarneembaar tussen personen die zijn opgevoed in een dialect en hen die dat niet zijn. Zo hebben dialectsprekende respondenten gemiddeld 1.03 jaar minder opleiding, hebben zij een 0.49 punten lagere score op de woordherkenningstest, het eerste beroep heeft een duidelijk lagere status (5.07 schaalpunten) en ook in het laatste beroep blijft deze achterstand in status bestaan (5.01 schaalpunten). Het wordt daarmee overduidelijk dat in dialect opgevoede personen in het nadeel zijn in vergelijking met hen die geen dialect spreken.

Uiteraard kunnen de hierboven geconstateerde verschillen eventueel te wijten zijn aan het feit dat dialect spreken in bepaalde regio's en in bepaalde gezinnen meer voorkomt dan in andere. Om hiervoor te controleren, gebruiken we in Tabel 4 een OLS-regressie-analyse, waarmee we de verschillende kenmerken tegelijkertijd op hun effect kunnen beoordelen. In Model 1 wordt steeds het spreken van een dialect in de jeugd geïntroduceerd in combinatie met drie controleaspecten. Model 2 betreft vervolgens de invloed van de ouderlijke achtergrond in de analyse. In Model 3, ten slotte, komen individuele kenmerken die in een eerdere analyse verklaard zijn, als onafhankelijk kenmerk in het model. Vooral dit laatste model biedt een zeer strenge toetsing van het effect van dialect spreken in de jeugd, omdat dan eventuele indirecte effecten via deze individuele ken-

merken kunnen lopen en derhalve het initiële effect van het spreken van dialect deels wordt geïnterpreteerd.

Heeft het spreken van een dialect gevolgen voor het bereikte opleidingsniveau van volwassen personen in de Nederlandse samenleving? Tabel 4 laat zien dat dit inderdaad het geval is. Gecontroleerd voor geboortecohort, geslacht en regio op zesjarige leeftijd, blijkt het spreken van een dialect in de jeugd uiteindelijk te resulteren in gemiddeld 1.15 jaar minder opleiding. Wanneer vervolgens in Model 2 de sociale achtergrond van het ouderlijke gezin is opgenomen, blijkt het effect van het spreken van een dialect deels te duiden met de verschillen in sociale achtergrond. Het spreken van dialect heeft een negatieve invloed op het bereikte opleidingsniveau, omdat dialect spreken vaker voorkomt bij laagopgeleide ouders, en kinderen van laagopgeleide ouders een kleinere kans hebben een hoge opleiding te behalen. Echter, het directe negatieve effect van dialect spreken in de jeugd blijft bestaan en is significant; personen die in een dialect zijn opgegroeid bereiken zo'n 0.35 jaar minder opleiding, zelfs wanneer met de ouderlijke achtergrond rekening is gehouden.

In eerdere studies naar de sociale gevolgen van het dialect spreken in de jeugd zijn vaak testcores die reken-, of taalvaardigheid meten het onderwerp van onderzoek geweest. Omdat we hier de gehele Nederlandse bevolking onderzoeken, is een woordherkenningstest een goed bruikbare meting voor de verbale capaciteit van een persoon. Tabel 4 laat zien dat in het basismodel de dialectsprekers in het nadeel zijn ten opzichte van hen die niet in een dialect opgroeiden; personen die in de jeugd dialect spraken, scoren 0.585 punten lager op de woordherkenningstest. Echter, in de Modellen 2 en 3 blijkt dat na in-

Tabel 3

Vergelijking gemiddelden al dan niet dialect spreken naar vier sociaal-economische uitkomsten

	Opleidingsniveau	Verbale capaciteiten	Beroepsstatus eerste baan	Beroepsstatus laatste baan
Sprak geen dialect in de jeugd	11.91	7.80	46.17	50.72
Sprak wel dialect in de jeugd	10.88	7.31	41.10	45.71
F-toets	83.53*	35.38*	87.53*	79.59*
Aantal cases	3269	3269	3120	3121

Noot. Bron: Familie Enquête Nederlandse Bevolking 2000, 2003 (N = 3269).

* $p < .000$.

Tabel 4

Regressie van vier sociaal-economische uitkomsten op het opgroeien met een dialect, ongestandaardiseerde coëfficiënten

	Opleidingsniveau			Verbale capaciteiten			Beroepsniveau eerste baan			Beroepsniveau laatste baan		
	Model 1	Model 2	Model 1	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3	Model 1	Model 2	Model 3
Controlespecten												
Geboortecohort	.061***	.035***	-.041***	-.054***	-.064***	.032	-.033	-.057**	-.042*	-.042*	-.042*	-.045*
Vrouw	-.569***	-.543***	-.401***	-.392***	-.229***	1.791***	1.761***	2.972***	-3.175***	-3.176***	-3.176***	-1.731***
Regio op leeftijd 6 (ref. = West)												
Noord-Nederland	.490**	.446**	.088	.061	-.074	2.423*	2.347**	1.458	.996	.927	.927	-.032
Oost-Nederland	.352*	.331*	-.300**	-.315**	-.415***	.629	.569	.292	.238	.192	.192	.049
Zuid-Nederland	.455**	.321*	-.026	-.114	-.211*	2.922***	2.316***	1.805**	1.689*	1.107	1.107	.616
Socialisatie in dialect												
Dialect in de jeugd	-.1150***	-.350**	-.585***	-.120	-.015	-6.110***	-3.093***	-2.352***	-5.795***	-2.675***	-2.675***	-1.841***
Sociale achtergrond ouders												
Opleidingsniveau ouders	.346***	.346***	.166***	.166***	.062***	.772***	.772***	.027	.920***	.920***	.920***	.062
Beroepsniveau vader	.026**	.026**	.022***	.022***	.014***	.203***	.203***	.139***	.188***	.188***	.188***	.109***
Individuele kenmerken												
Opleidingsniveau												
Verbale capaciteiten												
Constante	8.529***	5.175***	10.396***	8.398***	6.838***	42.643***	28.837***	13.005***	50.214***	36.100***	36.100***	15.709***
Verklaarde variantie (%)	9.5	25.1	7.6	17.2	30.5	3.6	13.0	28.1	3.5	12.8	12.8	31.8
Aantal cases	3269	3269	3269	3269	3269	3120	3120	3120	3120	3120	3120	3120

Not. Bron: Famille Enquête Nederlandse Bevolking 2000, 2003 (N = 3269).

* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$.

troductie van de sociale achtergrond van personen en het bereikte opleidingsniveau, geen significante effecten van het dialect spreken op de woordherkenningsstest worden gevonden. Dit houdt in dat de lagere score van de dialectsprekers volledig is toe te schrijven aan het gegeven dat deze personen afkomstig zijn uit gezinnen met relatief weinig opleiding en een relatief lage beroepsstatus. Deze resultaten komen goed overeen met de eerdere gevonden uitkomsten in cohortstudies, waarbij testresultaten centraal stonden.

Welke gevolgen heeft het opgroeien met een dialect voor de latere beroeps carrière van personen? Hier worden zowel de gevolgen voor het eerste als het laatste beroep bestudeerd. Het idee daarbij is dat de effecten van dialect spreken in de loop van het beroepsleven langzaam kleiner zouden moeten worden, omdat dan aspecten zoals beroepservaring en gebleken talenten steeds relevanter zijn. Uit Model 1 blijkt dat dialect spreken zeer betekenisvol is voor de hoogte van de beroepsstatus van zowel het eerste als het laatste beroep; personen opgegroeid in een dialect scoren respectievelijk 6.11 en 5.80 punten lager op de statusladder. Ook wanneer gecontroleerd wordt voor sociale achtergrond en de individuele kenmerken blijft de significant negatieve invloed van het spreken van een dialect in de jeugd bestaan ($b = -2.35$ en $b = -1.84$). Dus zelfs in het laatste, veelal huidige beroep levert het dialect spreken in de jeugd een negatieve bijdrage aan de beroepsstatus. Blijkbaar is het ook in de beroepsuitoefening een serieus nadeel als men zich in een dialect uitdrukt. In veel dienstverlenende beroepen wordt interpersoonlijke communicatie gevraagd, en in dergelijke beroepen is het spreken van een dialect kennelijk minder gewenst.

7 Conclusie en discussie

In dit artikel is nagegaan welke maatschappelijke consequenties verbonden zijn aan het opgroeien met een dialect in de jeugd. Om deze vraag te beantwoorden, is gebruikgemaakt van een stapeling van twee landelijk representatieve enquêtes die het mogelijk maken gefundeerde uitspraken te doen over

het belang van dialect spreken in de afgelopen vijf decennia. Eerdere studies richtten zich vaak op één dialect of streektaal (Limburgs of Fries), of beperkten zich tot één scholierencohort, zodat minder verreikende uitspraken over de sociale gevolgen van het al dan niet spreken van standaard-nederlands konden worden gedaan.

Allereerst is hier nagegaan in welke sociale groepen het spreken van een dialect meer gebruikelijk is. Een aantal breed gedragen verwachtingen konden daarbij worden bevestigd voor de gehele Nederlandse bevolking. Het dialect is het meest populair in de regio, en dan met name in het Noorden en het Zuiden van het land. Van belang is echter dat in alle regio's het spreken van een dialect in de jeugd in de loop der tijd afneemt; daarmee lijkt met de modernisering van de Nederlandse samenleving het dialect ook steeds meer naar de zijlijn te worden gedrongen. Dat laat echter onverlet dat ook nog voor personen die opgroeiden in het laatste kwart van de vorige eeuw geldt dat zo'n 36% met een dialect is grootgebracht, zodat zeker niet geconcludeerd kan worden dat dialect spreken momenteel een marginaal verschijnsel is geworden.

Het opvallendste resultaat uit het artikel betreft de maatschappelijke gevolgen voor degenen die zijn opgegroeid met een dialect. Voor zowel het bereikte opleidingsniveau als de uiteindelijke beroepspositie blijkt het spreken van een dialect in de jeugd van significant negatieve betekenis; personen die opgroeien in een dialect bereiken minder snel een hoge opleiding en bezetten ook minder vaak een beroep met veel status. Hiermee is overduidelijk het maatschappelijk belang van dialect spreken aangetoond. Waar andere studies vaak in het midden lieten of er daadwerkelijk invloeden uitgaan van het niet spreken van standaardtaal, komt in deze studie duidelijk naar voren dat dialect spreken in de jeugd, voor de betrokkenen negatieve sociale gevolgen heeft.

Een aantal opmerkingen kan ten slotte worden gemaakt. Ten eerste is duidelijk dat het spreken van een dialect de laatste jaren aan populariteit inboet. De vraag is welke consequenties dat heeft. Voor opleidingsniveau laat een additionele analyse waarin geboortecohort en dialect spreken geïnterac-

teerd zijn, zien dat de negatieve invloed van dialect spreken over de tijd afneemt; het spreken van een dialect wordt dus minder belangrijk voor het bereiken van een hoge opleiding. Maar is dat ook zo voor het beroepsniveau, en geldt dat in alle regio's in gelijke mate? Een tweede kwestie is gelegen in de verscheidenheid aan dialecten en streektaalen. In de huidige studie zijn alle dialecten samengenomen en daarmee als het ware op één hoop gegooid. Eerdere studies toonden aan dat er soms belangwekkende verschillen optraden tussen Limburgssprekende en Friessprekende personen waar het gaat om hun onderwijsprestaties. Daarover doet het huidige onderzoek geen uitspraken. De gegevens van de Familie-Enquête Nederlandse Bevolking maken het echter ook mogelijk via nader onderzoek na te gaan welke verschillen zich tussen de sprekers van de diverse Nederlandse dialecten voordoen. Ten derde is een beperking van de opzet in dit artikel dat het hier zelfrapportages van het dialect spreken in de jeugd betreft. Het is daarom mogelijk dat sommige respondenten zich niet als dialectspreker willen laten herkennen, of zich dat niet herinneren. Een verwachting is dat dit vooral bij personen uit het Westen van het land met een stadsdialect zal voorkomen.

Een belangrijk theoretische punt van overdenking betreft de plaats van het dialect spreken in de causale volgorde. De huidige opzet biedt namelijk een vrij strenge toets van het effect van dialect spreken in de jeugd, omdat gecontroleerd wordt voor het milieu van herkomst en allerlei individuele kenmerken. Echter, men zou kunnen betogen dat sommige ouders in een slechte maatschappelijke positie terecht zijn gekomen, omdat ook zij in hun jeugd dialect spraken. Dialect spreken van ouders is in dat geval een predictor voor de maatschappelijke positie van deze ouders. Als deze situatie zich voordoet, is dialect spreken niet alleen direct van belang bij het voorspellen van maatschappelijk succes, maar ook indirect doordat dialectsprekende ouders, zowel via het dialect spreken met hun kinderen als via hun eigen minder goede maatschappelijke positie, het maatschappelijk succes van hun kinderen beïnvloeden.

Dit artikel heeft duidelijk aangetoond dat

het dialect spreken in de sociale reproductie van ongelijkheden een betekenisvolle rol speelt. Kinderen van laagopgeleide ouders doen het vaak slechter op school en op de arbeidsmarkt, omdat zij dialect spreken. Het spreken van een dialect leidt zowel in het onderwijs als op de werkvloer tot stereotypering, en staat daarmee een objectieve beoordeling van de kwaliteiten van personen in de weg. De analogie met onderzoek naar integratie van migranten in de Nederlandse samenleving is in deze snel gevonden. Ook deze groep kampt met een overwegend minder goede beheersing van de standaardtaal, hetgeen leidt tot achterstanden in het onderwijs en op de arbeidsmarkt. Dit onderzoek laat echter zien dat ook voor autochtonen de rol van de Nederlandse taal als selectie-criterium zeker nog niet is uitgespeeld.

Literatuur

- Alwin, D. F. (1991). Family of origin and cohort differences in verbal ability. *American Sociological Review*, 56, 625-638.
- Batelaan, P. (1978). *Schooltaal, thuistaal. Over de verschillen tussen de schooltaal en thuistaal van kinderen en de onderwijskundige gevolgen daarvan*. 's Gravenhage: Staatsuitgeverij.
- Bernstein, B. (1959). A public language. Some sociological implications of a linguistic form, *The British Journal of Sociology*, 10, 311-326.
- Bernstein, B. (1971). *Class, codes and control*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Bot, K. de., & Stoessel, S. (2002). Language change and social networks. *International Journal of the Sociology of Language*, 153, 1-7.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power*. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. C. (1977). *Reproduction in education, society and culture*. London: Sage.
- Boves, T., & R. Vousten (1996). Thuistaal en schoolresultaten. In R. van Hout & G. J. Kruijssen (Reds.), *Taalvariaties. Toonzettingen en modulaties op een thema* (pp. 23-28), Dordrecht: Foris Publishes.
- Cheshire, J., Edwards, V., Münsterman, H., & Weltens, B. (1988). *Dialect and education. Some European perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.

- Collins, J. (2000). Bernstein, Bourdieu and the new literacy studies. *Linguistics and Education*, 11, 65-78.
- Custred, G. (1990). The primacy of standard language in modern education, *American Behavioural Scientist*, 34, 232-239.
- DiMaggio, P. (1982). Cultural capital and school success. *American Sociological Review*, 47, 189-201.
- Driessen, G., & Withagen, V. (1999). Language varieties and educational achievement of indigenous primary school pupils. *Language, Culture and Curriculum*, 12(1), 1-22.
- Driessen, G., Slik, F. van der, & Bot, K. de. (2002). Home language and language proficiency. A large scale longitudinal study in Dutch primary schools, *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 23, 175-194.
- Ganzeboom, H., Graaf, P. de, & Treiman, D. (1992). A standard international socio-economic index of occupational status. *Social Science Research*, 21(1), 156.
- Gesthuizen, M., & Kraaykamp, G. (2002). Ontwikkelingen in verbale capaciteiten van laag opgeleiden in Nederland. De keerzijde van de onderwijsexpansie. *Mens & Maatschappij*, 77, 361-380.
- Giesbers, H., Kroon, S., & Liebrand, R. (1988). Bidialectism and primary school achievement in a Dutch dialect area. *Language and Education*, 2(2), 77-93.
- Graaf, P. M. de. 1987. *De invloed van financiële en culturele hulpbronnen in onderwijsloopbanen*. Nijmegen: ITS.
- Graaf, N. D. de, Graaf, P. M. de, & Kraaykamp, G. (2000). Parental cultural capital and educational attainment in the Netherlands: A refinement of the cultural capital perspective. *Sociology of Education*, 73, 93-111.
- Graaf, N. D. de, Graaf, P. de, Kraaykamp, G., & Ultee, W. C. (2000). *Familie-Enquête Nederlandse Bevolking 2000, Codeboek*. Nijmegen: KUN.
- Graaf, N. D. de, Graaf, P. de, Kraaykamp, G., & Ultee, W. C. (2003). *Familie-Enquête Nederlandse Bevolking 2003, Codeboek*. Nijmegen: RU.
- Grenier, G. (1984). The effects of language characteristics on the wages of Hispanic-American males. *Journal of Human Resources*, 19, 35-52.
- Hagen, A., Stijnen, P., & Vallen, A. (1979). *Dialect en onderwijs in Kerkrade*. Nijmegen: NCDN.
- Hagen, A. (1989). The Netherlands. In U. Ammon, K. Mattheier, & P. Nelde (Eds.), *Dialect and school in the European countries. Sociolinguistics* (Vol 3) (pp. 61-74). Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Kalmijn, M., & Kraaykamp, G. (1996). Race, cultural capital and schooling, *Sociology of Education*, 69, 22-34.
- Kraaykamp, G. (2000). Ouderlijk gezin en schoolsucces. Een verklaring met demografische, culturele en sociale aspecten. *TOR: Tijdschrift voor OnderwijsResearch*, 24, 179-194.
- Kroon, S., & Vallen, T. (2004). *Dialect en school in Limburg*. Amsterdam: Aksant.
- Labov, W. (1972). *Sociolinguistic patterns*. Oxford: Basil Blackwell.
- Ladegaard, H. J. (1998). Assessing national stereotypes in language attitude studies. The case of class-consciousness in Denmark. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 19, 182-198.
- Lamont, M., & Lareau, A. (1988). Cultural capital: Allusions, gaps and glissandos in recent theoretical developments. *Sociological Theory*, 6, 153-168.
- Meertensinstituut. (2005). *Morfologische atlas van de Nederlandse dialecten*. Beschikbaar, december 2004, via www.meertensinstituut.nl.
- Mehan, H. (1984). Language and schooling, *Sociology of Education*, 57, 174-183.
- Tienda, M., & Neidert, L. J. (1984). Language, education and the socio-economic achievement of Hispanic origin men. *Social Science Quarterly*, 65, 519-536.
- Vallen, T., & Stijnen, S. (1996). Terug naar Kerkrade. Een zoektocht naar de sporen van het Kerkradeproject. In R. van Hout & G. J. Kruijssen (Eds.), *Taalvariëties. Toonzettingen en modulaties op een thema* (pp. 239-259). Dordrecht: Foris Publishers.
- Weijnen, A. A. (2003). *Etymologisch dialectwoordenboek*. Assen: Van Gorcum.
- Welten, B., & Sonderer, J. (1988). Dialect and standard Dutch in the first year of secondary school. In J. Cheshire, V. Edwards, H. Müntersterman, & B. Weltens (Eds.), *Dialect and education* (pp. 154-165). Clevedon: Multilingual Matters Ltd.

Manuscript aanvaard: 5 april 2005

Auteur

Gerbert Kraaykamp is als universitair hoofd-docent verbonden aan de Sectie Sociologie van de Radboud Universiteit Nijmegen. Zijn belangrijkste onderzoeksbelangstelling ligt bij oorzaken en gevolgen van opleidingsverschillen.

Correspondentieadres: Dr. G. Kraaykamp, Sectie Sociologie, Radboud Universiteit Nijmegen, Postbus 9104, 6500 HE, Nijmegen, e-mail: G.Kraaykamp@maw.ru.nl

Abstract

**Dialect speaking and social inequality:
An empirical study of the socio-economic
consequences of speaking a vernacular
in one's youth**

Is it important for a person to be socialized in a vernacular in one's youth? Many studies indicate that little effects of dialect speaking for educational outcomes can be established. However, theoretical insights offer plenty of explanation to expect serious drawbacks of being raised in a vernacular. Using representative information on 3.269 Dutch inhabitants we answer two research questions on the speaking of a dialect. First, this study shows that being socialized in a dialect seems to be more likely for people in the less urbanized parts of The Netherlands and for people from lower social backgrounds. Second, the consequences of being raised in a dialect are clearly negative. People who spoke a vernacular in their youth reach for a less high educational level and perform less well on the labour market.